

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

વાય. અબ્રાહમ અજિત અને અન્યો

વિરુદ્ધ

પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, ચેન્નાઈ અને અન્ય

ઓગસ્ટ ૧૭, ૨૦૦૪

[અરિજીત પાસાયત અને સી. કે. ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ફોજદારી કાર્યરીતી સંહિતા , ૧૯૭૩:

કલમ ૧૭૭- "સામાન્ય રીતે" -પકડનો અર્થ: "સામાન્ય રીતે" શબ્દ સૂચવે

છે કે જોગવાઈ સામાન્ય છે અને તેને સંહિતામાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને આધિન

વાંચવી આવશ્યક છે- "સામાન્ય રીતે" શબ્દ દ્વારા સૂચિત અપવાદ કાયદા દ્વારા ખાસ પૂરી પાડવામાં આવેલી જોગવાઈઓ સુધી મર્યાદિત હોવો જરૂરી નથી.

કલમ ૧૭૭-પ્લેસ ઓફ ટ્રાયલ-હેલ્ડ:તે એવી જગ્યા છે જ્યાં ગુનો કરવામાં આવે છે- ટૂંકમાં તે આરોપી સામે કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેનું કારણ છે.

કલમ ૧૭૭-"કાર્યવાહીનું કારણ"-પકડનો પ્રભાવ:ફોજદારી કેસોમાં કાર્યવાહીનું કારણ એ સ્થાનિક અધિકારક્ષેત્રનો સંદર્ભ આપે છે જ્યાં ગુનો કરવામાં આવે છે.

કલમ ૧૭૮ (સી)-"સતત અપરાધ"-પકડનો અર્થ:તે એક છે જે સાતત્ય માટે સંવેદનશીલ છે અને જે એકવાર અને કાયમ માટે પ્રતિબદ્ધ છે તેનાથી અલગ પડે છે.

શબ્દો અને વાક્યો:

"સામાન્ય રીતે " -નો અર્થ-ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૮ ની કલમ ૧૭૭ ના સંદર્ભમાં.

"સતત અપરાધ "–નો અર્થ–ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૮ ની કલમ ૭૮ (સી) ના સંદર્ભમાં.

સામાવાળા નંબર ૨ એ અપીલકર્તાઓ સામે ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ ની કલમ ૪૯૮–એ અને ૪૦૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ કરવાનો આરોપ લગાવીને ફરિયાદ દાખલ કરી હતી. તપાસ બાદ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ અપીલકર્તાઓ સામે ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. આ તબક્કે અપીલકર્તાઓએ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ વડી અદાલત સમક્ષ અરજી દાખલ કરી હતી જેમાં આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે મેજિસ્ટ્રેટને ફરિયાદ સ્વીકારવાનો કોઈ અધિકાર નથી, કારણ કે કાર્યવાહીના કારણનો કોઈ ભાગ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં ઊભો થયો નથી જ્યાં ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. વડી અદાલતે આ અરજી ફગાવી દીધી હતી, એટલે આ અપીલ કરવામાં આવી છે.

સામાવાળા નંબર ૨ વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફોજદારી કાર્યરીતી સંહિતાની કલમ ૧૭૮ (સી) ની દ્રષ્ટિએ ગુનાઓ ચાલુ છે અને તેથી, અદાલતને ફરિયાદ ધ્યાનમાં લેવાનો અધિકાર છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા, અદાલતે

ઠરાવ્યુ: ૧. ૧ ફોજદારી કાર્યરીતી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૧૭૭માં "સામાન્ય રીતે" શબ્દનો ઉપયોગ સૂચવે છે કે આ જોગવાઈ સામાન્ય છે અને સંહિતામાં સમાવિષ્ટ વિશેષ જોગવાઈઓને આધિન તેને વાંચવી આવશ્યક છે. (૬૦૯-G-H; ૬૧૦-A)

૧. ૨. 'સામાન્ય' રીતે 'શબ્દ' દ્વારા સૂચિત અપવાદ કાયદા દ્વારા વિશેષરૂપે પૂરી પાડવામાં આવેલ અપવાદો સુધી મર્યાદિત હોવો જરૂરી નથી અને અપવાદો કાયદા દ્વારા વિચારણા પર પૂરા પાડવામાં આવી શકે છે અથવા તે જ અદાલત દ્વારા ગુનાઓની સંયુક્ત સુનાવણીની મંજૂરી આપતી કાયદાની જોગવાઈઓમાંથી ગર્ભિત થઈ શકે છે. આવા કોઈ અપવાદ હાલના કેસને લાગુ પડતો નથી. (૬૧૦-બી)

પુરુષોત્તમદાસ દાલમિયા વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય, AIR (૧૯૬૧) SC ૧૫૮૯, L. N. મુખર્જી વિરુદ્ધ મદ્રાસ રાજ્ય, AIR (૧૯૬૧) SC ૧૬૦૧, બનવારીલાલ ઝુનજુનવાલા વિરુદ્ધ ભારત સંઘ, AIR (૧૯૬૩) SC ૧૬૨૦

અને મોહન બૈથા વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, [૨૦૦૧) ૪ SCC ૩૫૦ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૨. સતત અપરાધ એ એક એવો અપરાધ છે કે જે સતત ચાલુ રહે છે અને જે અપરાધ એકવાર અને કાયમ માટે કરવામાં આવે છે તેનાથી જુદો છે અને તે, તે ગુનાઓમાંથી એક છે જે કોઈ નિયમ અથવા તેની જરૂરિયાતનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતાથી ઉદભવે છે અને જેમાં દંડનો સમાવેશ થાય છે, જ્યાં સુધી પાલન ન થાય ત્યાં સુધી જવાબદારી ચાલુ રહે છે, અને દરેક પ્રસંગે આવા 'પાલનની અવજ્ઞા થાય છે અથવા પુનરાવર્તન થાય છે, ત્યાં ગુનો આચરવામાં આવે છે. (૬૧૦-સી-ડી)

બિહાર રાજ્ય વિ. દેવકરણ નેન્શી, AIR (૧૯૭૩) SC ૯૦૮ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૩. ૧. ફોજદારી કાર્યરીતી સંહિતાની કલમ ૧૭૭ની દ્રષ્ટિએ તે સ્થળ છે જ્યાં ગુનો આચરવામાં આવે છે. ટૂંકમાં તે આરોપી સામે કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેનું કારણ છે. ૧૬૧૦-એચ; ૬૧૧-એ)

૩. ૨. જ્યારે દીવાની કેસોમાં, સામાન્ય રીતે "કાર્યવાહીનું કારણ" અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, ત્યારે સંહિતાની કલમ ૧૭૭માં જણાવ્યા મુજબ ફોજદારી કેસોમાં, સંદર્ભ સ્થાનિક અધિકારક્ષેત્રનો હોય છે જ્યાં ગુનો કરવામાં આવે છે. વ્યુત્પત્તિશાસ્ત્રની અભિવ્યક્તિમાં આ ભિન્નતાઓ ખરેખર સ્થિતિને અલગ નથી બનાવતી. તેથી, "કાર્યવાહીનું કારણ" અભિવ્યક્તિ ફોજદારી કેસો માટે અજાણ્ય નથી. [૬૧૧-એ-બી)

જ. અભિવ્યક્તિ "ક્રિયાનું કારણ" એ ન્યાયિક રીતે સ્થાયી અર્થ પ્રાપ્ત કર્યો છે. પ્રતિબંધિત અર્થમાં, કાર્યવાહીના કારણનો અર્થ એ છે કે કાર્યવાહી માટેના અધિકાર અથવા તાત્કાલિક પ્રસંગનું ઉદ્ધંધન કરતી પરિસ્થિતિઓ. વ્યાપક અર્થમાં, કાર્યવાહીની જાળવણી માટે જરૂરી શરતો છે જેમાં માત્ર કથિત ઉદ્ધંધન જ નહીં, પરંતુ અધિકાર સાથે જોડાયેલ ઉદ્ધંધન પણ સામેલ છે. સંપૂર્ણ રીતે અભિવ્યક્તિનો અર્થ એ છે કે , જે ફરિયાદીએ અદાલતના ચુકાદા સામેના તેના અધિકાર અથવા ફરિયાદને ટેકો આપવા માટે, જો પાર કરવામાં આવે તો તે સાબિત કરવું જરૂરી રહેશે. દરેક હકીકત, જે સાબિત કરવા માટે જરૂરી છે, જે પુરાવાના દરેક ભાગથી અલગ છે, જે આવી હકીકતને સાબિત કરવા માટે જરૂરી છે, તેમાં "કાર્યવાહીનું કારણ" સામેલ છે. [૬૧૧-ડી-એફજે

પ અભિવ્યક્તિ "કાર્યવાહીનું કારણ" નો અર્થ સામાન્ય રીતે એવી પરિસ્થિતિ અથવા તથ્યોની સ્થિતિ થાય છે જે પક્ષને અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલમાં કાર્યવાહી જાળવવા માટે હકદાર બનાવે છે; કાર્યકારી તથ્યોના જૂથ જે બેઠક માટે એક અથવા વધુ આધારોને જન્મ આપે છે; એક વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ જે એક વ્યક્તિને અન્ય વ્યક્તિ પાસેથી અદાલતમાં ઉપાય મેળવવા માટે હકદાર બનાવે છે. સામાન્ય કાનૂની બોલચાલમાં "કાર્યવાહીનું કારણ" શબ્દસમૂહને આભારી અર્થ એ છે કે તે હકીકતો અસ્તિત્વ ધરાવે છે, જે પક્ષને તેના વતી ન્યાયિક હસ્તક્ષેપનો અધિકાર આપે છે. ૧૬૧૧-G-H; ૬૧૨-A-B)

બ્લેક લૉ ડિક્શનરી, વર્ડ્સ એન્ડ ફ્રેઝીસ ચોથી આવૃત્તિ અને હેલ્સબરીઝ લોઝ ઓફ ઈંગ્લેન્ડ ચોથી આવૃત્તિ. નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૬. ૧. વર્તમાન કેસમાં, પતિ અને તેના સંબંધીઓ દ્વારા કથિત દહેજની માંગને કારણે ફરિયાદી પોતે પતિનું ઘર છોડી ગઈ હતી. ત્યારબાદ દહેજની કોઈ માંગ અથવા ગુનાની રચના કરતા કોઈ પણ કૃત્યને કો ૧૧૧માં સામેલ કરવા અંગેના આક્ષેપોની એક પણ અવાજ સંભળાતી નથી. આમ હોવાથી, ગુનાને ચાલુ રાખવા સંબંધિત સંહિતાની કલમ ૧૭૮ (સી) નો તર્ક લાગુ કરી શકાતો નથી. (૬૧૦-એફ-જી]

સુજાતા મુખર્જી (શ્રીમતી) વિ. પ્રશાંત કુમાર મુખર્જી, [૧૯૯૭) ૫ સેક્ટર
૩૦, પર આધાર રાખ્યો હતો.

૬. ૨. જ્યારે ઉપરોક્ત કાયદાકીય સિદ્ધાંતો ફરિયાદની અરજીમાં ફરિયાદી
દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલા વાસ્તવિક દૃશ્ય પર લાગુ કરવામાં આવે છે, ત્યારે
અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે સંબંધિત અદાલતમાં કાર્યવાહીના કારણનો કોઈ ભાગ
ઊભો થયો નથી અને તેથી, સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટને આ બાબત સાથે વ્યવહાર
કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી. [૬૧૨-ઈ-એફ)

ફોજદારી અપીલીય હકૂમત: ફોજદારી અપીલ નંબર ૯૦૪/૨૦૦૪.

સી. આર. એલ. માં મદ્રાસ વડી અદાલતના ૩. ૯. ૨૦૦૩ ના ચુકાદા
અને આદેશમાંથી. ઓ. પી. નંબર ૨૦૯૪૨/૨૦૦૩.

અપીલકર્તાઓ તરફથી ટી. એલ. વિશ્વનાથ ઐયર અને ટી. જી.
નારાયણન નાયર.

સામાવાળાઓ માટે સુવ્રમણ્યમ પ્રસાદ, એસ. નંદ કુમાર, એમ. યોગેશ
કત્રા, અનુજ કુમાર અને રાકેશ કે. શર્મા.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ અરિજીત પસાયત દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

પરવાનગી આપવામાં આવી.

અપીલકર્તાઓ મદ્રાસ વડી અદાલતના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા
આપવામાં આવેલા ચુકાદાની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવે છે, જેમાં દંડ પ્રક્રિયા
સંહિતા, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં 'સંહિતા') ની કલમ ૪૮૨ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ
કરીને ચેન્નાઈના XVIII મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ સૈદાપેટની અદાલતની ફાઈલ પર
૨૦૦૧ના CC ૩૫૩૨માં કાર્યવાહીને રદ કરવાની અપીલકર્તાઓની અરજીને
નકારી કાઢવામાં આવી હતી. બિનજરૂરી વિગતો વગરની પૃષ્ઠભૂમિ હકીકતો
નીચે મુજબ છે:

સામાવાળા નં. ૨ ફરિયાદીએ સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટની અદાલતમાં ભારતીય
દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈ. પી. સી. ') ની કલમ ૪૮૮એ અને ૪૦૬
અને દહેજ પ્રતિબંધ અધિનિયમ, ૧૯૬૧ (ટૂંકમાં 'દહેજ અધિનિયમ') ની કલમ

જ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ આચરવાનો આરોપ લગાવીને ફરિયાદ દાખલ કરી હતી. મેજિસ્ટ્રેટે પોલીસને તપાસ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો અને તપાસ બાદ પોલીસ દ્વારા ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી. જ્યારે મામલો આ રીતે ઊભો રહ્યો, ત્યારે અપીલકર્તાઓએ વડી અદાલત સમક્ષ સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટને ફરિયાદને ધ્યાનમાં લેવાનો પણ કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી, ભલે તેમાં સમાવિષ્ટ આક્ષેપો સંપૂર્ણ રીતે સ્વીકારવામાં આવે. તેમના જણાવ્યા અનુસાર, કાર્યવાહીના કારણનો કોઈ ભાગ સંબંધિત અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં ઊભો થયો નથી. ફરિયાદમાં જ ખુલાસો થયો હતો કે ૧૫. ૪. ૧૯૯૭ પછી સામાવાળા નાગરકોઈલ છોડીને ચેન્નાઈ આવ્યો હતો અને ત્યાં જ રહેતો હતો. કોઈપણ આધાર વગરના તમામ આરોપો નાગરકોઈલ ખાતેના ફરિયાદીના જણાવ્યા અનુસાર થયા હતા અને તેથી, ચેન્નાઈની અદાલતો પાસે આ બાબતને સાંભાળવાનું અધિકારક્ષેત્ર ન હતું. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અગાઉ ફરિયાદી દ્વારા અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા સંબંધિત પોલીસ અધિકારીઓ સમક્ષ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી; પરંતુ તપાસ પછી કોઈ કાર્યવાહી જરૂરી માનવામાં આવી ન હતી.

જવાબમાં, વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે કેટલાક ગુનાઓ સતત ચાલતા ગુનાઓ હતા. અપીલકર્તા નં. ૧ તેમણે ન્યાયિક અલગતા માટેની

કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી, જેના માટે તેમને ચેન્નાઈ ખાતે નોટિસ મળી હતી અને તેથી કાર્યવાહીનું કારણ અસ્તિત્વમાં હતું.

વડી અદાલતે દુર્ભાગ્યવશે હરીફ વલણને ધ્યાનમાં લીધું ન હતું અને અધિકારક્ષેત્રના અભાવ અંગે ઉઠાવવામાં આવેલા કાયદાના પ્રશ્ન પર કોઈ તારણ પણ નોંધ્યું ન હતું. તેને લાગ્યું કે પક્ષકારોને યોગ્ય તક મળ્યા પછી સંપૂર્ણ સુનાવણી પછી કાનૂની પરિમાણો પર વિચાર કરવો જોઈએ અને તેથી, પક્ષકારો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા તથ્યાત્મક મુદ્દાઓને સંહિતાની કલમ ૪૮૪ હેઠળ ચુકાદો આપવો જોઈએ નહીં.

અપીલના સમર્થનમાં વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ટી. એલ. વિશ્વનાથ ઐચ્ચરે રજૂઆત કરી હતી કે વડી અદાલતનો અભિગમ સ્પષ્ટ રીતે ખોટો છે. ફરિયાદનું ખાલી વાંચન એ બતાવે છે કે કાર્યવાહીના કારણનો કોઈ ભાગ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં ઊભો થયો નથી જ્યાં ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. તેથી, સમગ્ર કાર્યવાહીનો કોઈ આધાર નહોતો.

જવાબમાં, સામાવાળા માટે વિદ્વાન સલાહકાર નં. ૨-ફરિયાદીએ રજૂઆત કરી હતી કે સંહિતાની કલમ ૧૭૮ (સી) ની દ્રષ્ટિએ ગુનાઓ ચાલુ છે, અને તેથી અદાલત પાસે આ બાબત સાથે વ્યવહાર કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે.

ફોજદારી કાર્યરીતી સંહિતાની કલમ ૧૭૭ તપાસ અને સુનાવણીના સામાન્ય સ્થળ સાથે સંબંધિત છે, અને નીચે પ્રમાણે વાંચે છે:

"કલમ ૧૭૭:પૂછપરછ અને ટ્રાયલનું સામાન્ય સ્થાન:

દરેક ગુનાની સામાન્ય રીતે જેની સ્થાનિક અધિકારક્ષેત્રમાં તે આચરવામાં આવ્યો હોય તેવી અદાલત દ્વારા તપાસ કરવામાં આવશે.

કલમ ૧૭૭ થી ૧૮૬ સુનાવણીના સ્થળ સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૧૭૭ ઇંગ્લેન્ડના હેલ્સબરીના કાયદાઓ (વોલ્યુમ. IX પેરા ૮૩) કે ગુનાની સુનાવણી માટે યોગ્ય અને સામાન્ય સ્થળ એ અધિકારક્ષેત્રનું છે જેમાં, પુરાવા થાય છે અને જે ગુનાની રચના કરે છે. આ સામાન્ય નિયમમાં ઘણા અપવાદો છે અને તેમાંથી કેટલાક, જ્યાં સુધી વર્તમાન કેસની વાત છે, તે સંહિતાની કલમ ૧૭૮માં દર્શાવવામાં આવ્યા છે જે નીચે મુજબ છે:

"કલમ ૧૭૮ પૂછપરછ અથવા ટ્રાયલનું સ્થાન

((ક) જ્યારે તે અનિશ્ચિત હોય કે કેટલાંક સ્થાનિક વિસ્તારોમાંથી કયા વિસ્તારમાં ગુનો આચરવામાં આવ્યો હતો; અથવા

((ખ) જ્યાં ગુનો અંશતઃ એક સ્થાનિક વિસ્તારમાં અને અંશતઃ બીજા વિસ્તારમાં આચરવામાં આવે છે; અથવા

(સી) જ્યાં કોઈ ગુનો ચાલુ છે, અને એક કરતાં વધુ સ્થાનિક વિસ્તારોમાં આચરવામાં આવી રહ્યો છે, અથવા

(ડી) જ્યાં તેમાં વિવિધ સ્થાનિક વિસ્તારોમાં કરવામાં આવેલા અનેક કૃત્યોનો સમાવેશ થાય છે, ત્યાં આવી કોઈપણ સ્થાનિક વિસ્તારો પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી અદાલત દ્વારા તેની તપાસ કરી શકાય છે અથવા તેનો પ્રયાસ કરી શકાય છે.

"તમામ ગુનાઓ સ્થાનિક છે, ગુના પરનો અધિકારક્ષેત્ર તે દેશનો છે જ્યાં ગુનો કરવામાં આવે છે ", બ્લેકસ્ટોને અવલોકન કર્યું હતું. સંહિતાની કલમ ૧૭૭માં વપરાયેલો નોંધપાત્ર શબ્દ "સામાન્ય રીતે" છે. શબ્દનો ઉપયોગ સૂચવે છે કે જોગવાઈ સામાન્ય છે અને સંહિતામાં સમાવિષ્ટ વિશેષ જોગવાઈઓને આધિન તેને વાંચવી આવશ્યક છે. પુરુષોત્તમદાસ દાલમિયા વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૧૯૬૧ એસ. સી. ૧૫૮૯), વી. મદ્રાસ

રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૧૯૬૧ એસ. સી. ૧૬૦૧), બનવારીલાલ ઝુનઝુનવાલા અને અન્યો વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્યો (એ. આઈ. આર. ૧૯૬૩ એસ. સી. ૧૬૨૦) અને મોહન બૈથા અને અન્યો વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્યો (૨૦૦૧ (૪) એસ. સી. સી. ૩૫૦) માં અદાલતે અવલોકન કર્યું છે તેમ, "સામાન્ય રીતે" શબ્દ દ્વારા સૂચિત અપવાદ કાયદા દ્વારા વિશેષરૂપે પૂરી પાડવામાં આવેલ અપવાદો સુધી મર્યાદિત હોવો જરૂરી નથી અને કાયદા દ્વારા વિચારણા અથવા વિચારણા પર અપવાદો પ્રદાન કરી શકાય છે. તે જ અદાલત દ્વારા ગુનાઓની સંયુક્ત સુનાવણીની મંજૂરી આપતી કાયદાની જોગવાઈઓમાંથી ગર્ભિત થઈ શકે છે. આવા કોઈ અપવાદ હાથમાં રહેલા કેસને લાગુ પડતો નથી.

બિહાર રાજ્ય વિરુદ્ધ દેવકરણ નેન્શી અને અન્ય (એ. આઈ. આર. ૧૯૭૩ એસ. સી. ૮૦૮) માં આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે તેમ, ચાલુ રહેલો ગુનો એ છે જે ચાલુ રહેવાનું સંવેદનશીલ હોય છે અને જે એકવાર અને કાયમ માટે કરવામાં આવે છે તેનાથી અલગ પડે છે, અને તે ગુનાઓમાંથી એક છે જે કોઈ નિયમનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતાને કારણે ઉદભવે છે અને જેમાં દંડનો સમાવેશ થાય છે, જ્યાં સુધી તેનું પાલન ન થાય ત્યાં સુધી જવાબદારી ચાલુ રહે છે, કે દરેક પ્રસંગે આવી અવજ્ઞા અથવા બિન-પાલન થાય છે અથવા પુનરાવર્તન થાય છે, ત્યાં ગુનો આચરવામાં આવે છે.

આ અદાલત દ્વારા સુજાતા મુખર્જી (શ્રીમતી) વિરુદ્ધ પ્રશાંત કુમાર મુખર્જી (૧૯૯૭ (૫) એસસીસી ૩૦) માં ગુનાને ચાલુ રાખવા સંબંધિત સમાન અરજીની તપાસ કરવામાં આવી હતી. ત્યાં આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૯૮એ, ૫૦૬ અને ૩૨૩ હેઠળ સજાપાત્ર કથિત ગુનાઓ કરવા સંબંધિત આક્ષેપો છે. વાસ્તવિક પૃષ્ઠભૂમિ પર, એ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે દહેજની માંગણીઓ અગાઉ કરવામાં આવી હોવા છતાં ફરિયાદીનો પતિ તે સ્થળે ગયો હતો જ્યાં ફરિયાદી રહેતી હતી અને તેના પર હુમલો કર્યો હતો. આ અદાલતે તે પૃષ્ઠભૂમિમાં એવું માન્યું હતું કે કલમ ૧૭૮ની કલમ (સી) અનુસાર છે. પરંતુ વર્તમાન કેસમાં વાસ્તવિક સ્થિતિ અલગ છે અને ફરિયાદી પોતે પતિ અને તેના સંબંધીઓ દ્વારા કથિત દહેજની માંગને કારણે ૧૫. ૪. ૧૯૯૭ પર પતિનું ઘર છોડી ગઈ હતી. ત્યારબાદ ચેન્નઈમાં દહેજની કોઈ માંગ અથવા કોઈ પણ ગુનાની રચના કરતા કોઈ કૃત્યના આરોપો વિશે અવાજ પણ આવતો નથી. આમ હોવાથી, ગુનાઓ ચાલુ રાખવા સંબંધિત સંહિતાની કલમ ૧૭૮ (સી) નો તર્ક લાગુ કરી શકાતો નથી.

નિર્ણાયક પ્રશ્ન એ છે કે શું કાર્યવાહીના કારણનો કોઈ ભાગ સંબંધિત અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં ઊભો થયો છે. સંહિતાની કલમ ૧૭૭ની દ્રષ્ટિએ તે સ્થળ છે જ્યાં ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો. ટૂંકમાં તે આરોપી સામે કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેનું કારણ છે.

જ્યારે દીવાની કેસોમાં, સામાન્ય રીતે "કાર્યવાહીનું કારણ" અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, ત્યારે સંહિતાની કલમ ૧૭૭માં જણાવ્યા મુજબ ફોજદારી કેસોમાં, સંદર્ભ સ્થાનિક અધિકારક્ષેત્રનો હોય છે જ્યાં ગુનો કરવામાં આવે છે. વ્યુત્પત્તિશાસ્ત્રની અભિવ્યક્તિમાં આ ભિન્નતાઓ નથી બનાવતી. તેથી "કાર્યવાહીનું કારણ" અભિવ્યક્તિ ફોજદારી કેસો માટે અજાણ્યુ નથી.

તે સ્થાયી કાયદો છે કે કાર્યવાહીના કારણમાં તથ્યોના સમૂહનો સમાવેશ થાય છે, જે કાયદાની અદાલતમાં નિવારણ માટે કાનૂની તપાસને લાગુ કરવા માટેનું કારણ આપે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે તથ્યોના સમૂહ છે, જે તેમને લાગુ પડતા કાયદા સાથે લેવામાં આવે છે, જે કથિત રીતે અસરગ્રસ્ત પક્ષને વિરોધી સામે રાહતનો દાવો કરવાનો અધિકાર આપે છે. તેમાં પછીના દ્વારા કરવામાં આવેલા કેટલાક કાર્યોનો સમાવેશ થવો આવશ્યક છે કારણ કે આવા કાર્યની ગેરહાજરીમાં કાર્યવાહીનું કોઈ કારણ સંભવતઃ પ્રાપ્ત થશે નહીં અથવા ઊભી થશે નહીં.

અભિવ્યક્તિ "ક્રિયાનું કારણ" એ ન્યાયિક રીતે સ્થાયી અર્થ પ્રાપ્ત કર્યો છે. પ્રતિબંધિત અર્થમાં કાર્યવાહીના કારણનો અર્થ એ છે કે કાર્યવાહી માટેના અધિકાર અથવા તાત્કાલિક પ્રસંગનું ઉદ્ધંધન કરતી પરિસ્થિતિઓ. વ્યાપક અર્થમાં, તેનો અર્થ કાર્યવાહીની જાળવણી માટે જરૂરી શરતો છે જેમાં માત્ર કથિત

ઉઠ્ઠંઘન જ નહીં, પરંતુ અધિકાર સાથે જોડાયેલ ઉઠ્ઠંઘન પણ સામેલ છે. સંપૂર્ણ રીતે અભિવ્યક્તિનો અર્થ એ છે કે દરેક હકીકત, જે ફરિયાદી માટે અદાલતના ચુકાદા સામે તેના અધિકાર અથવા ફરિયાદને ટેકો આપવા માટે, જો પાર કરવામાં આવે તો, સાબિત કરવી જરૂરી રહેશે. દરેક હકીકત, જે સાબિત કરવા માટે જરૂરી છે, જે પુરાવાના દરેક ભાગથી અલગ છે, જે આવી હકીકતને સાબિત કરવા માટે જરૂરી છે, તેમાં "કાર્યવાહીનું કારણ" સામેલ છે.

"કાર્યવાહીનું કારણ" અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કેટલીક વાર હકીકતો અથવા સંજોગોના પ્રતિબંધિત વિચારને વ્યક્ત કરવા માટે કરવામાં આવે છે જે કાંતો ઉઠ્ઠંઘન અથવા અધિકારનો આધાર બનાવે છે અને વધુ નહીં. વ્યાપક અર્થમાં તેનો ઉપયોગ ભૌતિક હકીકતોના સંપૂર્ણ સમૂહને દર્શાવવા માટે કરવામાં આવ્યો છે.

અભિવ્યક્તિ "કાર્યવાહીનું કારણ" નો અર્થ સામાન્ય રીતે એવી પરિસ્થિતિ અથવા તથ્યોની સ્થિતિ થાય છે જે પક્ષને અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલમાં કાર્યવાહી જાળવવા માટે હકદાર બનાવે છે; કાર્યકારી તથ્યોના જૂથ જે બેઠક માટે એક અથવા વધુ આધારોને જન્મ આપે છે; એક વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ જે એક વ્યક્તિને અન્ય વ્યક્તિ પાસેથી અદાલતમાં ઉપાય મેળવવા માટે હકદાર બનાવે છે. (બ્લેક લૉ ડિક્શનરી એ "કાર્યવાહીનું કારણ" એ તથ્યોના સમૂહ તરીકે

વર્ણવવામાં આવે છે જે લાગુ કરી શકાય તેવા દાવાને જન્મ આપે છે; આ શબ્દસમૂહમાં દરેક હકીકતનો સમાવેશ થાય છે જે, જો પાર કરવામાં આવે તો, વાદીએ ચુકાદો મેળવવા માટે સાબિત કરવું આવશ્યક છે. "શબ્દો અને વાક્યો" (ચોથી આવૃત્તિ) માં સામાન્ય કાનૂની બોલચાલમાં "કાર્યવાહીનું કારણ" શબ્દસમૂહને આભારી અર્થ એ છે કે તે હકીકતો અસ્તિત્વમાં છે, જે પક્ષને તેના વતી ન્યાયિક હસ્તક્ષેપનો અધિકાર આપે છે.

ઇંગ્લેન્ડના હેલ્સબરી કાયદાઓ (ચોથી આવૃત્તિ) માં તે નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:

"કાર્યવાહીના કારણને ફક્ત એક વાસ્તવિક પરિસ્થિતિ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યું છે, જેનું અસ્તિત્વ એક વ્યક્તિને અદાલત પાસેથી અન્ય વ્યક્તિ સામે ઉપાય મેળવવાનો અધિકાર આપે છે. આ શબ્દસમૂહ પ્રારંભિક સમયથી દરેક હકીકતનો સમાવેશ કરવા માટે રાખવામાં આવ્યો છે જે વાદીને સફળ થવા માટે હકદાર સાબિત કરવા માટેની સામગ્રી છે, અને દરેક હકીકત કે જેને સામાવાળાને પાર કરવાનો અધિકાર હશે. "કાર્યવાહીનું કારણ" "સામાવાળા તરફથી તે ચોક્કસ કાર્યનો અર્થ પણ લેવામાં આવ્યો છે જે વાદીને ફરિયાદનું કારણ આપે છે, અથવા કાર્યવાહીની સ્થાપના કરતી ફરિયાદનો વિષય આપે છે, માત્ર કાર્યવાહીનું તકનીકી કારણ નહીં".

જ્યારે ઉપરોક્ત કાયદાકીય સિદ્ધાંતો લાગુ કરવામાં આવે છે, ત્યારે ફરિયાદકર્તા દ્વારા ફરિયાદ અરજીમાં જાહેર કરવામાં આવેલા વાસ્તવિક દૃશ્ય પર, અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે ચેન્નાઈમાં કાર્યવાહીના કારણનો કોઈ ભાગ ઊભો થયો નથી અને તેથી, સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટને આ બાબત સાથે વ્યવહાર કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી. કાર્યવાહી રદ કરવામાં આવે છે. ફરિયાદ સામાવાળા નંબર ૨ ને પરત કરવામાં આવે જે, જો તેણી ઈચ્છે તો, કાયદા અનુસાર કાર્યવાહી કરવા માટે યોગ્ય અદાલતમાં તે દાખલ કરી શકે છે. તદનુસાર, સદરહુ અરજીને માન્ય રાખવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર રાખવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.